

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (січень – лютий 2024 р.)

Податкова та митна політика

Громадяни та бізнес сумлінною сплатою податків до бюджету фінансово підтримують обороноздатність та соціально-економічну стійкість України. За оперативними даними Державної казначейської служби, за січень 2024 р. до загального фонду державного бюджету надійшло 116 млрд гривень. 3-поміж платежів, які контролюють податкові та митні органи, основні надходження були отримані за рахунок:

- податку на додану вартість з увезених на митну територію України товарів – 37,0 млрд грн;
- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів – 35,1 млрд грн (зібрано 44,9 млрд грн, відшкодовано – 9,8 млрд грн);
- податку на доходи фізичних осіб та військового збору – 13,0 млрд грн;
- акцизного податку – 12,2 млрд грн;
- ввільного та вивільного мита – 4,6 млрд грн;
- рентної плати за користування надрами – 3,5 млрд грн;
- податку на прибуток підприємств – 2,0 млрд грн.

При цьому виконання місячного розпису доходів Державною податковою службою (ДПС) становило 113,8 % (+7,3 млрд грн), Державною митною службою (Держмитслужбою) – 130,3 % (+11,0 млрд грн).

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування склали 34,2 млрд грн. Позитивну роль для загальної динаміки відіграють надходження ЄСВ із грошового забезпечення військовослужбовців.

Мінфін підсумував основні результати та досягнення податкової політики у 2023 р.:

- забезпечено відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема ухвалено закон щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки. Ці дії мають підвищити податкову прозорість і надійність України як міжнародного партнера;

- поліпшено заходи протидії «скруткам» та незаконному відшкодуванню ПДВ; упереджено неправомірне відшкодування ПДВ на суму понад 7 млрд грн;

- припинено дію міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування з Іраном та Сирією як країнами, що сприяють РФ, з метою недопущення поповнення їх бюджетів;

- підвищено кваліфікацію працівників ДПС з питань податкового адміністрування завдяки допомозі міжнародних партнерів;

- внесено зміни до Податкового кодексу України для повернення до довоєнного стану податкової політики;
- ухвалено Національну стратегію доходів, яка має стати ключовим елементом зміцнення вітчизняної економіки та фінансової системи з метою посилення фіскальної спроможності України;
- адаптовано податкове та митне законодавства до стандартів ЄС; створено стимули для післявоєнного відновлення та економічного зростання.

Таким чином, ужиті заходи та схвалена Національна стратегія доходів сприятимуть підвищенню ефективності податкової системи та інституційної спроможності контролюючих органів.

Мінфін підсумував основні результати та досягнення митної політики у 2023 р.:

- забезпечено імплементацію митного законодавства ЄС;
- за розділом «Митний Союз» Україна отримала найвищий рівень оцінки Європейської Комісії з усіх країн східного партнерства. Це стало однією з передумов остаточного рішення розпочати переговори щодо членства України в ЄС;
- забезпечено розвиток «митного безвізу» (NCTS): внесено зміни до Митного кодексу для скорочення часу проходження митниці користувачами NCTS та розширення застосування транзитних спрощень; оформлено понад 41 тис. декларацій за процедурою спільного транзиту: успішно завершено 33,6 тис. переміщень з території України та близько 7,6 тис. – в Україну;
- забезпечено стрімке зростання авторизацій підприємств на митні спрощення;
- впроваджено «військовий митний безвіз» – стандарти ЄС та НАТО під час митного декларування військової техніки ЗСУ та партнерів.

Отже, активно відбувається трансформація та євроінтеграція української митниці для розширення можливостей міжнародної торгівлі та зміцнення безпекових функцій.

Уряд ухвалив рішення для ліквідації схеми ухилення від сплати податків під час реалізації тютюнових виробів та алкогольних напоїв у магазинах безмитної торгівлі (Duty Free). Кабінет Міністрів України постановою від 19 січня 2024 р. № 55 затвердив Порядок обміну інформацією між Державною прикордонною службою, Державною податковою службою, Державною митною службою та суб'єктами господарювання, що мають дозволи на відкриття та експлуатацію магазинів безмитної торгівлі, щодо реквізитів паспортних документів громадян – покупців алкогольних напоїв та тютюнових виробів у магазинах безмитної торгівлі.

Порядок затверджено на виконання Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо протидії незаконному обігу тютюнових виробів» від 10 серпня 2023 р. № 3326-IX, який набрав чинності з 01 жовтня 2023 р. Закон ініційовано з метою протидії нелегальному обігу піддакцизних товарів на внутрішньому ринку, значну частку яких становили товари, призначені для продажу в магазинах Duty Free або для експорту (*рис. 1*), тим самим уникаючи оподаткування. Документ, зокрема, передбачає заборону на час дії воєнного стану продажу в магазинах безмитної торгівлі тютюнових виробів

і алкогольних напоїв вітчизняного виробництва, а також обмеження продажу таких товарів іноземного виробництва.

Таким чином, затверджений Порядок обміну інформацією має посилити боротьбу із нелегальним ринком підакцизної продукції для сплати належних податків до бюджету.



Рис. 1. Рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в 2019–2023 рр., %
 Джерело: Kantar Україна¹.

ДПС поінформувала про наповнення бюджетів усіх рівнів у розрізі галузей економіки у 2023 р. У 2023 р. найбільшу частку в сплаті податків, зборів та платежів (збір) до зведеного бюджету України склали сплати суб'єктами господарювання в таких галузях:

- переробна промисловість – 18 % від загального збору до зведеного бюджету України;
- оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,6 %;
- державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 14,1 %;
- добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 9,1 %.

¹ Моніторинг нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні 2023. Хвиля 3. Kantar Україна. 2023. 19 груд. URL: https://www.kantar.com/ua/inspiration/ait/monitoring-nelehalnoi-torgivli-tutunovyh-vyrobiv_zhovten-2023

Найбільше зростання сплати за 2023 р. відносно 2022 р. відбулося в таких галузях:

- переробна промисловість – у 1,4 раза, або +70,6 млрд грн;
- оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – у 1,2 раза, або +37,7 млрд грн;
- державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування – у 1,2 раза, або +36,7 млрд грн;
- мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – у 3,6 раза, або +10,6 млрд грн.

Як бачимо, сфера національної безпеки і оборони є потужним платником податків до бюджету.

Відбулося установче засідання Міжвідомчої робочої групи з питань застосування програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО) при Мінфіні. На зустрічі 12 лютого 2024 р. визначено такі основні завдання робочої групи:

- опрацювання матеріалів щодо виявлених недоліків у системі реєстрації розрахункових операцій із застосуванням ПРРО, зокрема в режимі офлайн;
- визначення механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час проведення розрахункових операцій із застосуванням ПРРО;
- підготовка пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази з питань проведення розрахункових операцій через ПРРО.

Під час засідання наголошено, що про всі напрацювання та результати діяльності робочої групи буде поінформовано громадськість. Водночас усі законодавчі ініціативи, розроблені в рамках зазначеного процесу, пройдуть через процедуру громадського обговорення, розгляду й ухвалення Верховною Радою України, забезпечуючи максимальний рівень прозорості, врахування інтересів бізнесу та громадян. Окремо підкреслено, що на розгляд робочої групи виноситимуться не лише пропозиції її учасників, але й пропозиції від бізнесу, спрямовані на удосконалення роботи ПРРО, які надходять до Мінфіну. При цьому ініціатори таких пропозицій запрошуватимуться (у разі ухвалення такого рішення учасниками робочої групи) до їх обговорення на засіданнях робочої групи.

Таким чином, робоча група має поліпшити роботу ПРРО через посилення захисту інформації про проведені розрахункові операції для належної сплати податків до бюджету.

Держмитслужба розпочала пілотний проєкт щодо здійснення постмитного контролю. Держмитслужба реалізує рекомендаційно-технічний пілотний проєкт щодо здійснення постмитного контролю як однієї із форм контролю, визначеної статтею 336 Митного кодексу України. Мета проєкту – практична реалізація положень статті 337-1 МКУ. Проведення постмитного контролю конкретних митних оформлень здійснюється митницею вибірково за результатами застосування системи управління ризиками. Також виконання постмитного контролю можливе лише щодо митних декларацій, оформлення яких завершено не пізніше ніж за 30 календарних днів до початку здійснення постмитного контролю. Під час проведення постмитного контролю митниця, яка здійснила митне оформлення товару, може запитати документи, які не подавалися до митного оформлення, але містять відомості, що дозволяють перевірити заявлені в митній декларації дані. Результати постмитного контролю враховуються системою управління ризиками та під час відбору підприємств для проведення

документальних перевірок у подальшому. У разі виявлення помилок та/або невідповідностей даних, митниця інформує декларанта про такі неточності.

Отже, пілотний проєкт щодо здійснення постмитного контролю на виконання норм Митного кодексу України сприятиме зміцненню митної і податкової безпеки та стійкості.